

Ingenjörsmentor

Ett program där nyanlända ingenjörer möter yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Ingenjörer

Sveriges
Ingenjörer

Förord

Tack

Jag vill tacka alla medverkande. I slutordet återkommer vi till de ständiga förbättringar som behövs i ett program som detta och där de intervjuades synpunkter har bidragit till förändringar.

Magnus Skagerfält, idégivare och projektansvarig, Sveriges Ingenjörer

Det är de medverkande ingenjörerna som gör Ingenjörsmmentor till vad det är. Ett program där nyanlända ingenjörer möter yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Ingenjörer.

- Programmet fick mig att bli modigare, lära känna den svenska arbetsmarknaden och hjälpte mig att träffa kollegor i samma bransch, säger Nedim Herenda.

Nedim är en av adepterna som medverkat i mentorprogrammet och han tycker att programmet öppnat en dörr in på den svenska arbetsmarknaden.

Många nyanlända ingenjörer delar erfarenheten att det är svårt att få till ett möte med potentiella arbetsgivare. Här kan mentorerna bidra med sina erfarenheter och kontaktnät.

- Sverige har blivit mer internationellt med många företag att söka sig till. Som utbildad ingenjör har man goda chanser på arbetsmarknaden, säger mentorn Sara Zaker.

Det är just när man tar ett steg i karriären som mentorn får en extra uppgift. Vad ska man tänka på? Har man valt rätt? Hur är det att arbeta på en svensk arbetsplats?

- Vi talade mycket om attityder, hur man talar med varandra och betar sig i olika situationer. Ingenjörsjobbet har stora likheter var du än är i världen, men det finns ändå det som skiljer sig och då är det bra att få råd från kollegor, säger adepten Artjoms Martjanovs.

Ingenjörsmmentor startade 2012 och hittills har över 300 mentorpar medverkat i programmet. Sveriges Ingenjörer ville ta del av deras erfarenheter, och genomförde därför ett antal intervjuer. Resultatet från dessa redovisas i denna rapport.

Mentorprogrammet – en väg till ingenjörskarriär för en nyanländ ingenjör

Faktaruta

- Ingenjörsmentor startade 2012.
- Årligen genomförs två mentorprogram.
- Mellan 2012 och 2019 har över 300 mentorpar medverkat.
- Adepterna rekryteras inom ramen för Sfinx (Yrkessvenska för ingenjörer i Stockholmsområdet).
- Mentorerna är Sveriges Ingenjörers yrkesverksamma medlemmar.
- Bakom Ingenjörsmentor står Sveriges Ingenjörer i samarbete med Stockholms stad, Järfälla kommun, KTH och Länsstyrelsen Stockholm.

Ingenjörsmentor är ett mentorprogram där nyanlända ingenjörer möter yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Ingenjörer. Programmet startade 2012 och syftet är att stödja nyanlända ingenjörer in på den svenska arbetsmarknaden.

Inriktningen på programmet är att det ska öppna dörrar in på svensk arbetsmarknad. Programmet mäts inte mot effektmål, utan genom att följa upp adepternas och mentorernas egna synpunkter efter avslutat mentorprogram. En uppföljning 2020 visar att ett flertal av adepterna fått arbete strax efter genomgången program.

Ingenjörsmmentor – en del av yrkessvenska för ingenjörer

En av framgångsfaktorerna för Ingenjörsmmentor är att det ingår i utbildningsprogrammet Yrkessvenska för ingenjörer i Stockholmsområdet (Sfinx). Där kombineras utbildning i svenska med kurser på KTH, studie- och yrkesvägledning och mentorskap.

Ett bra samarbete

¹⁾ Begreppet auskultering används här för att beskriva att SFI-eleverna enbart deltar i undervisning på KTH-kurser. Eleverna är inte inskrivna på KTH. KTH validerar inte betyg från tidigare akademisk utbildning och eleverna och eleverna kan inte få högskolepoäng efter kurslut.

Om programmet

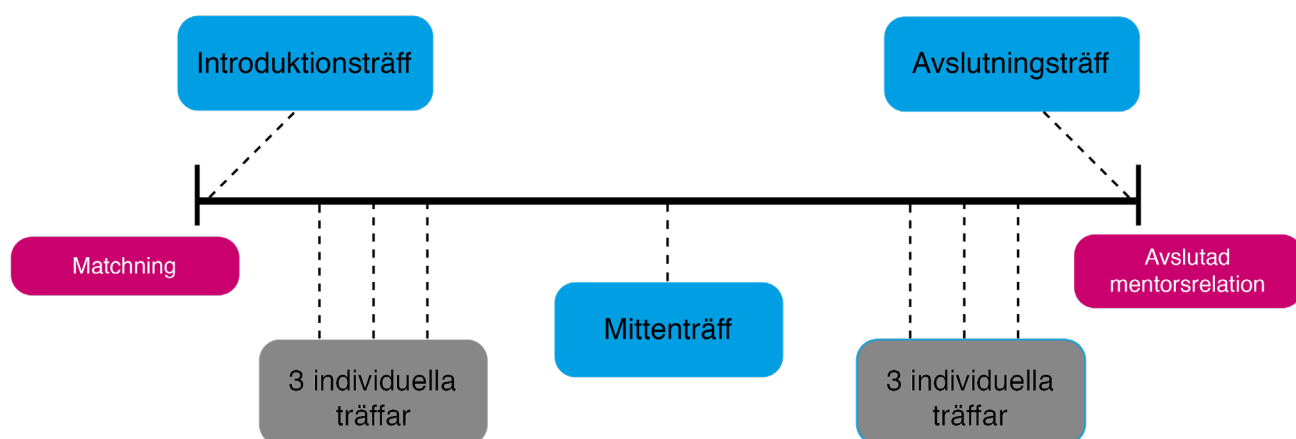
I mentorprogrammet ingår tre gemensamma träffar för alla mentorer och adepter. Varje träff sker på kvällstid och leds av en professionell coach. Mellan varje träff ingår tre individuella möten för mentorparen (mentor och adept).

Genom att mentorn delar med sig av sin kunskap, yrkeserfarenheter och vardag på jobbet får adepten insikt i svensk arbetskultur, sociala koder och vad det innebär att arbeta som ingenjör i Sverige. Genom mentorprogrammet får adepten också möjlighet att skapa sig ett nätverk inom sin bransch.

Mentorn får egen kompetensutveckling genom att stötta och bidra med erfarenheter av arbetsmarknaden för ingenjörer i Sverige.

Ingenjör möter ingenjör

Ingenjörsmentorskapsprogrammet

Mötet är det viktiga

Mentorprogrammet erbjuder organiserade möjligheter till möten. Det skapar förutsättningar för alla deltagare att reflektera och utveckla insikten att en ingenjör med utländsk bakgrund är en ingenjör. För mentorn ger det i bästa fall en påtaglig förståelse för vikten av mångfald. För adepten ger det i bästa fall en stärkt självkänsla i yrkesrollen.

Syftet för mentorerna är bland annat att lära känna en nyanländ professionskollega och bidra med kunskap om det svenska yrkeslivet. Genom att reflektera tillsammans med adepten om hur det är att komma som ny till det svenska arbetslivet ökar mentorn sin insikt om mångfald.

Syftet för adepterna är bland annat att lära känna en svensk professionskollega, få insikt om vad det innebär att arbeta som ingenjör i Sverige och få kunskap om vilka meriter och personliga egenskaper som anses viktiga på svenska ingenjörsarbetsplatser.

Uppföljning och lärdomar

Ingenjörsmentor följs upp regelbundet med målet att öka kvalitén i programmets genomförande. Projektägarna är överens om att inte mäta programmet mot effektmål, utan istället följa upp adepternas och mentorernas synpunkter efter avslutat mentorprogram. Resultatet används för att förbättra själva programmet. Uppföljningen visar även att ett flertal av adepterna fått arbete strax efter genomgången program.

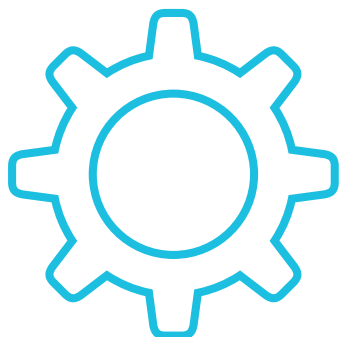
Matchningen

En lärdom är att själva matchningen är central i mentorprogrammet, eftersom det finns förväntningar på att mötet blir med en professionskollega. En aspekt att ta hänsyn till är att utbildningsinriktning och arbetsuppgifter efter utbildning har helt olika förutsättningar i olika länder.

Nätverk

På den svenska arbetsmarknaden är det betydelsefullt att ha ett nätverk. Programmet är en mycket bra plattform för adepter och mentorer att skapa ett sådant. Ett antal övningar lyfter nätverkets betydelse. Vi betonar vikten av att anordna träffar med andra mentorpar och göra studiebesök på mentorers arbetsplatser.

När man får arbete eller praktik

Det är först när man får ett arbete eller praktik som frågor om hur det är att arbeta på en svensk arbetsplats ställs på sin spets. Vi är därför tydliga med att programmet fortsätter även om adepten har fått ett arbete eller praktik. I den handbok som ger stöd för mentorer och adepter finns övningar som är riktade till de adepter som har fått sitt första arbete eller praktik på en svensk arbetsplats.

Torbjörn Tenfält
**intervjuer av mentorer,
adepter och projektets
samverkansparter**

”Som att se en vissnen blomma få vatten”

Röster om Ingenjörsmmentor – mentorprogrammet för nyanlända ingenjörer

Nyfikenhet, premiärnerver och stor förväntan. Det är introduktionsmöte för en ny omgång av Ingenjörsmmentor och i pausen stillar deltagarna sin hunger efter kollegiala kontakter.

– Jag behöver träffa kolleger och bygga upp ett kontaktnät. Förhoppningsvis leder det också till att jag får ett jobb, säger Armita Malekzadeh.

Hon kom till Sverige hösten 2018 och har just träffat sin mentor Sara Zaker för första gången. Framför dem väntar ett drygt halvår i Sveriges Ingenjörers och Sfinx gemensamma mentorprogram för nyanlända ingenjörer med utländsk examen. Mentorerna delar med sig av sina kunskaper och yrkeserfarenheter och hjälper adepter från en rad olika länder att bygga upp självkänslan inför klivet in på arbetsmarknaden i det nya hemlandet.

– När jag kom hit i kväll var jag orolig, men så fort jag träffade Sara kändes allt väldigt bra, säger Armita Malekzadeh.

Sara Zaker nickar instämmande:

– Det var superspännande. Jag hade nog förväntat mig att vi båda skulle vara verksamma inom IT, men att det blev en tjej från Iran — det var väldigt kul!

Sara har tjugo års erfarenhet från den svenska arbetsmarknaden och jobbar för närvarande som IT-ingenjör på ett forskningsföretag med inriktning mot medicin.

– Jag har varit igenom den här resan själv. Det har gått bra för mig och då tänker jag att det är min tur att räcka ut handen och hjälpa andra, säger Sara Zaker.

Armita Malekzadeh hittade i likhet med de övriga adepterna till mentorprogrammet via Sfinx — svenska för ingenjörer och arkitekter — en av de tio utbildningar i svenska som Stockholms län erbjuder till elever med specifik yrkesbakgrund. Sfinx drivs i samarbete mellan Stockholms stad, Järfälla kommun, Länsstyrelsen Stockholm och Kungliga Tekniska Högskolan, KTH, och är en del av det regionala samarbetet Svenska för yrkesutbildade, Sfx.

Sara Zaker och de övriga mentorerna är rekryterade bland Sveriges Ingenjörers medlemmar.

– Om jag så bara kan påverka lite grann är det väldigt viktigt, både för mig och min adept. I uppdraget som mentor växer man också själv, både som människa och i mentorrollen. De här gemensamma sammankomsterna är ett bra tillfälle att nätverka. Alla har något att bidra med, säger Sara Zaker.

Matchningen har Sveriges Ingenjörer och Sfinx gjort tillsammans. Ambitionen är att sammanföra två personer som fungerar bra ihop, både yrkesmässigt och socialt. Adeptens intressen och inriktning i yrket styr vilka personer som matchas, men ibland sätter verkligheten käppar i hjulet. Det är svårt att veta på förhand om personkemin stämmer och ibland kan adeptsens språkkunskaper vara ett hinder.

Hur mentor och adept lägger upp sitt samarbete är upp till dem själva, så länge de uppfyller minimikraven. Utöver tre gemensamma samlingar ska de träffas på egen hand vid minst sex tillfällen. Frekvensen får gärna vara högre i början av programmet.

De tre gemensamma sammankomsterna under det dryga halvår programmet pågår fokuserar på erfarenhetsutbyte och utbildning för både adepter och mentorer. Förutom introduktionsträffen hålls en mellantidsträff efter cirka tre månader och en avslutningsträff.

– Av erfarenhet från många års mentorskap vet vi att en av de viktigaste framgångsfaktorerna är att ni snabbt kommer igång och får struktur på era träffar. Bygg en stark relation. Ju modigare ni är och ju mer ni bjuder på er själva desto bättre kommer det att gå, manar Johan Welander från scenen. Han är en av de konsulter som är knutna till mentorprogrammet.

Han gör en första inventering av deltagarnas förväntningar. Adepterna har många frågor om hur det är att arbeta som ingenjör i Sverige.

Hur tilltalar man varandra på en svensk arbetsplats? Hur ser ledningsstrukturen ut – är den platt eller hierarkisk? Skiljer sig kulturen mycket mellan olika arbetsplatser, till exempel mellan företag och kommuner? Vad förväntas av dig som medarbetare? Finns det många outtalade spelregler ute på arbetsplatserna?

Johan Welander framhåller att det inte nödvändigtvis är mentorn som blir den viktigaste vägen in på arbetsmarknaden för adepten. Det kan lika gärna vara mentorns nätverk.

– Vår tanke är inte att mentorn ska lösa allt, utan snarare vara dörröppnare för adepten, förklarar han.

Alla mentorer har inte möjlighet att ordna studiebesök på sin arbetsplats, men kanske kan de ta hjälp av någon i sitt nätverk – till exempel med att fixa studiebesöket, låta adepten sitta med under ett arbetsmöte för att höra hur diskussionen går, eller att i träningssyfte göra en anställningsintervju på låtsas.

En annan erfarenhet är att en bra relation bygger på att mentorn lyssnar till vad adepten vill uppnå med att delta i programmet. Det handlar också om att ge råd, till exempel om hur ett bra CV ser ut och hur ofta man behöver uppdatera innehållet.

– Mentorns uppgift är att ingjuta hopp och tilltro hos adepten. En bra mentor stärker

adeptens självförtroende och är lyhörd för vilken fas adepten befinner sig i. Men lova inte en massa saker som ni inte kommer att fixa. Lova lagom, säger Johan Welanders.

Adepten spelar huvudrollen och är den som styr samarbetet. För att få ut mesta möjliga av tiden är det viktigt att adepten är tydlig med vad hon eller han vill ha ut av att delta i programmet och med hur mentorn kan hjälpa till på bästa sätt. En del i det är att komma väl förberedd till träffarna med mentorn och gemensamt följa upp vad man kommit fram till.

Efter ett par timmar har föredragen klingat ut. Den sista gemensamma övningen är klar. Både Armita Malekzadeh och Sara Zaker är nöjda med kvällen.

– Den har varit strukturerad med bra och nyttig information. Vi har fått berätta om våra förväntningar, säger Armita.

Sara är glad över de många engagerade inläggen, både i gruppdiskussionerna och i de gemensamma samtalen.

– Det har varit spännande att lyssna på alla, jag känner igen väldigt mycket av både farhågor och känslor. Men jag är säker på att det här kommer gå hur bra som helst.

Hon försäkrar Armita Malekzadeh om att möjligheterna för nyanlända ingenjörer är betydligt större idag än för tjugo år sedan när hon själv mötte den svenska arbetsmarknaden för första gången.

– Sverige har blivit mer internationellt med många företag att söka sig till. Som utbildad ingenjör har man goda chanser på arbetsmarknaden, säger Sara Zaker.

Sedan tar de fram sina kalendrar.

– Nu ska vi boka in några träffar, säger Armita Malekzadeh.

Adepterna

Artjoms Martjanovs tackar sin mentor för att han numera har fast jobb som ingenjör

– Hon visade mig hur viktigt det är att våga ta för sig. Den säkerheten jag fick tack vare mentorprogrammet hade jag nytta av på anställningsintervjun, säger han.

Det professionella mötet med mentorn Emma Moberg gav 27-åriga Artjoms Martjanovs en grund som han sedan själv kunde bygga vidare på. Hon delade med sig av sitt nätverk och såg till att han fick träffa några av hennes kolleger.

– Vi besökte Selecta där hon då jobbade som projektledare. Jag fick följa med en av hennes kolleger som jobbade med kaffemaskiner. Vi åkte runt på olika företag och kollade att de fungerade, säger Artjoms Martjanovs.

Han fick också en pratstund med sin mentors chef.

– Han ställde många frågor till mig – vad ville jag jobba med, hur såg jag på framtiden? Han uppmuntrade mig men var också utmanande. Det kändes väldigt realistiskt.

Tankar om jobb och framtiden har uppfyllt Artjoms Martjanovs sedan han tog sin ingenjörsexamen hemma i Lettland för fyra år sedan. Efter fem månaders arbete som elingenjör flyttade han till Stockholm, började läsa svenska på Sfx på Campus Åsö och kom i kontakt med Sveriges Ingenjörers program Ingenjörsmmentor.

– Min mentor var mycket engagerad och visade hur viktigt det är att våga ta för sig. Även om hon hade fullt upp med sitt eget jobb lyckades hon skapa tid för mig. Vi hade tre-fyra möten och hon bidrog starkt till att jag kom in på den svenska arbetsmarknaden.

Under samtalen med sin mentor fick han många kollegiala tips som han senare hade nytta av när han tog egna kontakter med arbetsgivare och svenska ingenjörer.

– Vi pratade mycket om attityder, hur man talar med varandra och betar sig i olika situationer. Ingenjörsjobbet har stora likheter var du än är i världen, men det finns ändå det som skiljer sig och då är det bra att få råd från kolleger.

Insikterna var användbara när Artjoms Martjanovs senare fick möjlighet att delta i ett mingel hos internationella storföretaget WSP. Han höll sig framme och pratade med flera chefer.

– De såg att jag var seriös, att jag vill få jobb och utvecklas. Jag berättade också att jag gått Sveriges Ingenjörers mentorprogram. Efter en månad ringde företaget och jag fick komma på intervju. De tyckte att jag var tydlig och pratade bra svenska.

Han fick jobb som elingenjör på företagets konsultavdelning och stannade drygt två år i företaget. Nu har han gått vidare till Bravida, där han fått fast anställning och arbetar med generativ design och att skapa automatisering i olika processer.

Artjoms vill jobba vidare i branschen och göra det med olika perspektiv.

– Först var jag på konsultsidan, nu jobbar jag som entreprenör. Jag skulle jättegärna

även arbeta med kundperspektiv så jag har en komplett bild av yrket. Kanske kommer jag starta eget någon gång och känna ännu mer att jag kan bidra till samhället med mina kunskaper.

På fritiden ägnar sig Artjoms Martjanovs åt capoeira, en afro-brasiliansk kulturtradition och kampsport med inslag av både musik och filosofi. Han tränar regelbundet och undervisar andra, något som han fick tips om av sin mentor att lyfta fram när han sökte jobb.

– För mig är det avkoppling, men också en passion. Både capoeiran och mentorprogrammet har gjort mig säkrare och hjälpt mig att våga ta mig fram. Jag tror att chefer uppskattar människor som är intresserade av utmaningar, säger Artjoms Martjanovs.

Emma Moberg gläds över att det går bra för Artjoms. När hon var hans mentor såg hon egenskaper som pekade mot att det skulle gå bra för hennes adept.

– Han var väldigt driven och ihärdig. Om han såg en jobbannons så kunde han nästan ringa till den som var VD för att fråga om jobbet och visa att han var intresserad.

Emma Moberg arbetar i dag som projektledare och konsult på ett energiteknikföretag. Hon är utbildad civilingenjör i energisystem.

Tiden som mentor minns hon med stor behållning. Hon tycker att insatsen var på en lagom nivå och fullt möjlig att kombinera med det egna arbetet.

– För mig var det ingen stor upppoffring, men för Artjoms gjorde det jättestor skillnad. Jag tipsade om saker som för mig var självklarheter, men som han inte hade tänkt på och därför betydde det jättemycket för honom, säger Emma Moberg.

Mentorprogrammet för ingenjörer gav Nedim Herenda en skjuts in på den svenska arbetsmarknaden

– Programmet fick mig att bli modigare, lära känna den svenska arbetsmarknaden och hjälpte mig att träffa kolleger i samma bransch, säger han.

Mullret från sprängningarna i Förbifart Stockholms tunnel i Vinsta hörs lång väg i nordvästra Stockholm. Nedim Herenda är på plats och hjälper till med gjutningen av betong i arbetet under jord. Annars finns han på Implenias Sveriges kontor i Hjulsta, Stockholm.

Under våren har han en praktikplats som datasamordnare på företaget.

– Jag tar hand om dokument, ritningar och handlingar som ska samordnas mellan konstruktörer, leverantörer och beställare. Mycket av mitt arbete är inriktat på plattformar och program, säger Nedim Herenda.

Flera dagar i veckan är han ute på bron eller i tunneln där gjutningen pågår. På sista tiden har han även arbetat med viss ekonomisk administration.

– Det är högt tempo, tydliga direktiv, härliga kollegor och jag lär mig nya saker varje dag. Jag trivs mycket bra ute på själva bygget där jag får se både bron och tunneln växa fram dag för dag.

Nedim tycker att Sveriges Ingenjörers mentorprogram för nyanlända ingenjörer har öppnat en dörr in på den svenska arbetsmarknaden. Längre fram hoppas han på en fast anställning och att få jobba med det han gör nu: produktion, konstruktion och infrastruktur.

– Jag hade en enorm tur som fick en så bra mentor, som redan vid starten förklarade för mig att det inte fanns något att vara rädd för. Tillsammans skrev vi upp företag jag var intresserad av, ringde runt och skickade in ansökningar. Det var inte lätt i början när jag var osäker på språket, men han gav mig hopp och pushade mig i rätt riktning.

En viktig del har varit coachningen inför jobbintervjuerna, med många välbehövliga tips och råd.

– I dag har jag en starkare självkänsla än innan jag började på mentorprogrammet. Jag känner mig modigare och tryggare, både i min yrkesroll och i det svenska språket. Min mentors stöd och engagemang har betytt oerhört mycket för mig i den här processen. Under tiden har mentorskapet utvecklats till en fin vänskap.

Nedim Herenda kom till Sverige i augusti 2018 med en byggingenjörsexamen från hemlandet Bosnien-Hercegovina. Han flyttade till Stockholm tack vare kärleken. Hans sambo jobbar vid Utrikesdepartementet och har varit ett stort stöd under resans gång.

– Tillsammans har vi tränat på bokstäverna å, ä och ö, gjort läxor och förberett otaliga presentationer. Hon har förklarat den svenska kulturen för mig, pushat mig framåt och stöttat mig genom allt.

Redan efter en vecka i Sverige började Nedim Herenda studera svenska på Sfinx, ett samarbete mellan Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Länsstyrelsen i Stockholms län, Järfälla kommun och Stockholms stad. Sfinx erbjuder yrkessvenska för ingenjörer och arkitekter och ger deltagarna möjlighet att läsa kurser på KTH.

– Att få läsa svenska kopplat direkt till yrket är mycket användbart. Undervisningen var baserad på ingenjörers vokabulär, till exempel teknik, återvinning, arkitektur, byggnader, ingenjör och datorer. Jag var mycket mån om att lära mig språket så fort som möjligt och under utbildningen träffade jag människor från världens alla hörn. Vi är idag vänner, umgås på fritiden och har även varit på resa tillsammans.

Mentorprogrammet startade för Nedim Herenda i mars 2019 – när han hade uppnått gymnasienivå i svenska – och fortsatte till september. I dag är han medlem i Sveriges Ingenjörer och har börjat bygga upp ett nätverk av kolleger.

– Det är bra att vara medlem i facket. Jag känner till hur saker fungerar och har lärt mig mycket om mina rättigheter men även hur byggindustrin fungerar i Sverige.

Nedim hade gärna sett att det var fler studiebesök ute på företag under programmets gång, men är på det hela taget mycket nöjd med mentorprogrammet.

– Jag rekommenderar alla att vara som min mentor. Han hade tålmod, var öppen, och förstod exakt vad jag behövde. Vi la upp tydliga planer och mål. En mentor behöver vara kommunikativ, ta sig tid och vara initiativtagande. Men viktigast av allt är att inge mod och hopp hos oss adepter, säger Nedim Herenda.

Mentorerna

Mentorn Johan Rodin är ett stöd för sin adept, men han lär sig också mycket själv

– Jag har insett hur svårt det är att komma som yrkesverksam till Sverige och försöka ta sig in på arbetsmarknaden, säger han.

För andra gången är Johan Rodin mentor i Sveriges Ingenjörers program Ingenjörsmentor för nyanlända ingenjörer. Han är IT-specialist och arbetar med tekniskt säljstöd på IBM Svenska AB i Kista.

– Vi arbetar internationellt och har många olika nationaliteter bland personalen. Det här är mitt sätt att bidra till integration, förbättra arbetsklimatet i samhället och få in nya ingenjörer i branschen, säger han.

Mejlet från Sveriges Ingenjörer med en förfrågan om han ville prova på mentorskapet kom lägligt och beskrev ett uppdrag som Johan Rodin tyckte var på lagom nivå för att kunna kombinera med jobbet och livet i övrigt. Mentorskapet sker helt på fritiden, varken mentor eller adept får någon ersättning. Som mentor förväntas han bidra med personligt engagemang och dela med sig av sitt yrkesnätverk.

– Det kändes konkret och realistiskt.

Första träffen som Johan Rodin deltog i var i mars förra året. Matchningen mellan adepter och mentorer var redan gjord. Efter introduktionen bokade de in individuella träffar.

– Vi fick en bra kontakt. Senare visade det sig att min adept hade väldigt dåliga kunskaper i svenska så vi började snart prata engelska. Det skapade problem eftersom hela materialet är på svenska.

Andra omgången, som startade i höstas, fick Johan en ny adept med högre nivå på svenskan och då fungerade allt mycket bättre.

Johan Rodin fick kännedom om mentorprogrammet via ett utskick från Sveriges Ingenjörer. Andra får höra om programmet via kolleger som själva varit mentorer eller funderar på att pröva. Att som Johan vilja bidra till en bättre integration är ett vanligt motiv. Det finns också flera exempel på de som själva varit adepter och nu vill betala tillbaka genom att vara mentorer, eller som saknade den möjlighet som mentorprogrammet ger när de själva kom till Sverige för tjugo år sedan.

– Varje dag cyklar jag förbi Järvafältet, ett område i nordvästra Stockholm där behovet av en väl fungerande integration är stort. Samhällsdebatten ledde mig till att vilja bidra med en konkret insats, säger Johan Rodin.

Vad har du själv lärt dig av att vara mentor?

– För mig är en viktig insikt och ögonöppnare hur svårt det är att komma som yrkesverksam till Sverige och försöka ta sig in på arbetsmarknaden.

Har du några tankar om hur mentorskapet kan fungera ännu bättre?

– Jag är mentor för en kemiingenjör men är själv datavetare. Det fungerar bra och jag tycker inte att det behöver vara en exakt match, men det är en fördel om man känner yrkesrollen och har ett nätverk man kan dela med sig av. Som mentor ska man inte känna att man måste fixa jobb till sin adept, men när det blir för långt mellan den egna och adeptens inriktning som ingenjör är det inte bra.

De gemensamma träffarna under mentorprogrammet är både till för att mentorn och adepten ska träffas och för att de två ska interagera med övriga mentorer och adepter. Därutöver träffas adept och mentor på egen hand, i den utsträckning de själva kommer överens om.

För Johan Rodin bidrog den andra gemensamma träffen till en större uppbackning kring hans adept.

– Hon fick kontakt med en person som arbetade på ett bilföretag och hade en bakgrund som passade bättre med hennes inriktning. Efter det hade hon dubbelt mentorstöd och det tror jag bara var bra.

När mentorerna samlades runt bordet för ett gruppsamtal löste sig ett av Eva Sunnerstedts problem

En av de andra mentorerna erbjöd sig att ordna ett studiebesök för hennes adept, som ville se hur svenska ingenjörer arbetar med CAD.

– Jag är lantmätare från början och jobbar med hållbara transporter. Mina kunskaper om CAD är inte så bra, säger hon.

Matchningen mellan Eva Sunnerstedt och hennes adept från Grekland med utbildning till maskiningenjör var inte mitt i prick, men bredden av kompetens och yrkeserfarenhet bland mentorerna gjorde att adepten nu fick dubbel vägledning.

– Han fick träffa ingenjörer som jobbar med CAD på Atlas Copco. Den andra mentorn tittade på hans CV och personliga brev och konstaterade att han hade bra kunskaper om CAD. Nu är de klara och jag och min adept fortsätter som tidigare.

Eva Sunnerstedt är mentor för första gången och tog sig an uppdraget då hon kände sig frustrerad över de brister hon ser i hur integrationen fungerar i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden.

– Jag hade funderat på att engagera mig som läxhjälp, men tänkte att det här var lagom ambitionsnivå – tio träffar under ett halvår. Det klarar jag av.

Hon konstaterar att matchningen i hennes fall inte var helt lyckad, men tycker att mentorprogrammet i övrigt fungerar bra. Handboken med grundläggande information och praktiska tips har hon haft stor nytta av i kontakterna med sin adept. De gemensamma samlingarna har också gett ett bra stöd, inte minst möjligheten att utbyta erfarenheter med andra mentorer.

– Vi känner alla samma frustration över att våra adepter är kompetenta människor som trots sina kunskaper sällan blir kallade till anställningsintervjuer.

Eva Sunnerstedts adept har en gedigen utbildning från en teknisk högskola i Aten, men arbetar nu omväxlande på ett lager och i ett grekiskt byggföretag för att kunna försörja sig. I jobbet träffar han nästan bara greker och har inte kunnat utveckla sina kunskaper i svenska språket på det sätt han behöver för att bli konkurrenskraftig på arbetsmarknaden.

– Han har många frågor som handlar om hur man söker jobb. Att jag inte kan ordna jobb åt honom förstår han, men jag försöker ge råd på vägen.

Ett av de praktiska tips som står i handboken är att ordna en påhittad anställningsintervju, för att adepten ska få träna på situationen och se vad som eventuellt skiljer den jämfört med jobbintervjuer i hemlandet.

Eva Sunnerstedt jobbar på Stockholms stads miljöförvaltning och är arbetsledare för ett tiotal personer. Hon rekryterar då och då nya medarbetare, men låtsasintervjun med adepten ville hon helst inte göra själv för att det inte ska finnas någon personlig koppling i intervjusituationen.

– Jag frågade en kollega på vår HR-avdelning. Hon ställde upp på sin fritid och tyckte det var roligt. Det är bra om någon annan än mentorn gör intervjun, säger Eva Sunnerstedt.

Samarbetspartner

SFI-läraren Thyra Brusewitz ser hur mentorprogrammet och kontakten med svenska ingenjörskolleger stärker deltagarnas självkänsla.

– Som när en vissnen blomma får vatten, säger hon.

Stämningen brukar vara lite trevande och nervös vid varje uppstartsträff, när adepter och mentorer möts första gången.

– Då sitter vi lärare som hönsammor. Det är så fint att se hur de tänkt igenom vad de ska ha på sig. Alla är uppklädda – ledigt men ändå snyggt, säger Thyra Brusewitz.

Hon är lärare på Sfinx i Järfälla och har följt programmet Ingenjörsmmentor sedan starten. Sfinx är en av Sveriges Ingenjörers samarbetspartner i programmet. SFI för ingenjörer startade 2008 och mentorprogrammet drogs igång ett par år senare.

– Många av deltagarna i programmet är mycket bra på engelska, men vi tänker ändå att en del av språkträningen ska vara att prata svenska med sin mentor. De ska ha kommit så långt att de klarar sociala relationer på svenska.

Det händer att kunskaperna i svenska är för svaga och då får personen vänta tills nästa termin. Mentorprogrammet startar två gånger om året.

Thyra Brusewitz konstaterar att alla matchningar inte är lyckade. Ibland är det personkemin som inte stämmer. Samtidigt har hon sett flera exempel på matchningar som börjat trevande, men sedan vuxit efter hand.

– Det är ofta stor skillnad mellan första träffen, mittenträffen och den sista. På slutet ser man att nu känner de varandra. Den sista träffen kan vara hur avslappnad och innerlig som helst. Det är otroligt kul att se hur mycket det kan betyda för en nyanländ att få prata med en kollega.

Thyra Brusewitz minns särskilt en deltagare som bott i Sverige ganska länge och har en svensk fru. Men språket var otillräckligt och han kom inte till sin rätt på arbetsmarknaden. För att klara försörjningen var han tvungen att jobba med städning och annat som låg under hans utbildningsnivå. Så kom han till mentorprogrammet och fick en mentor som var byggingenjör, jobbade i Slussenprojektet och ordnade inspirerande studiebesök.

– Det var som att se en vissnen blomma få vatten. När matchningen blir rätt är det underbart att se. Det är också fantastiskt att se de etablerade ingenjörernas engagemang och höra dem säga att mentorskapet ger lika mycket input till dem själva.

Thyra Brusewitz tycker att mentorprogrammet är ett bra exempel på att yrkesidentiteten går över nationsgränserna.

– Man hör ihop. Ingenjörskonsten är densamma överallt och den har de med sig när de kommer till Sverige. Det är smart att använda den känslan och samhörigheten i ett mentorprogram. En del kommer igång på direkten – bokar in lunch med mentorn och tittar på hans eller hennes arbetsplats.

Thyra Brusewitz och hennes lärarkolleger har inget med matchningen att göra, och inte heller programmets innehåll. Skolans främsta uppgift är att skapa så goda förutsättningar för deltagarna som möjligt, framhåller hon.

– Från skolan är vi alltid tillåtande. Självklart ska alla som är med i programmet gå på alla mentormöten. Det skulle jag aldrig ge frånvaro för.

I Storstockholmsregionen finns flera olika Sfx — svenska för yrkesutbildade — men inriktningen varierar. I Järfälla utbildas framför allt ingenjörer och arkitekter. I Stockholms stad är det mer tyngdpunkt på ekonomer, pedagoger och samhällsvetare, men även där finns svenska för ingenjörer och arkitekter. Den undervisningen bedrivs på Åsö vuxengymnasium i form av SIFA – Stockholms intensivsvenska för akademiker.

På andra håll i regionen är undervisningen i svenska anpassad för bland annat lastbilschaufförer och hantverkare.

– Hos oss finns också andra akademiker som går vanlig SFI, men vi försöker få så många ingenjörer som möjligt att hamna hos oss. Bland dem finns också till exempel dataingenjörer och kemiingenjörer.

Den som söker SFI för ingenjörer måste ha en ingenjörsexamen från ett annat land. En del kommer direkt från universitetet, andra har jobbat några år i byggbranschen. Deltagarna har olika livserfarenhet.

– En bra matchning leder till ökad självkänsla. Då kan man fråga om allt; från hur man skriver CV till vad man ska ha på sig under anställningsintervjun.

Thyra Brusewitz försöker vara med varje gång när adepter och mentorer träffas första gången. När hon presenterar skolan vänder hon sig inte minst till mentorerna.

– De ska förstå vad det är för skola adepterna kommer från och vad de gör här på dagarna, säger hon.

Roswitha Rieder, verksamhetschef vid Stockholm stads vuxenutbildning och tidigare rektor för SIFA, använder gärna Ingenjörsmmentor i marknadsföringen av Sfinx.

– Vi kan säga till våra studerande att här får ni inte bara språkundervisning i snabb takt utan också en mentor och ett skraddarsytt mentorprogram som ökar chansen att hitta ett jobb, säger hon.

Risken att språkstudier och aktiviteter inom mentorprogrammet krockar är väldigt liten. Adepter och mentorer träffas utanför lektionstid och tanken är istället att de två verksamheterna ska komplettera varandra. SIFA ordnar också en hel del studiebesök.

– Vi har även pratat om att knyta till oss fler föredragshållare från olika företag. Våra lärare har många bra idéer, men det gäller ju att få till logistiken, säger Roswitha Rieder.

Adepter som gått igenom programmet men inte lyckats få jobb eller någon form av praktik fortsätter att läsa svenska hos Sfinx och deltar i undervisningen tills de får ett arbete. Många lyckas få in en fot på arbetsmarknaden redan under den tid mentorprogrammet pågår.

– De har de kunskaper som arbetsgivarna efterfrågar och de är attraktiva på arbetsmarknaden. Många är duktiga på engelska och de har i regel en färsk ingenjörsutbildning. Dessutom är de flesta framåt och har inte tid att sitta still — de vill hitta ett arbete.

Roswitha Rieder framhåller att det skulle vara bra om det fanns mer uppföljande statistik om vilka resultat mentorprogrammet leder till. Ju större kunskap om vilken betydelse programmet har för adepternas möjlighet att hitta jobb och bygga nätverk, desto tydligare kan hon vara när hon informerar studenterna.

– Många av de ingenjörer som börjar läsa svenska hos oss känner redan till mentorprogrammet och är väldigt ivriga att få gå det. Då är det bra att kunna berätta mer om vilken effekt det har.

Att dessutom kunna erbjuda deltagarna att auskultera¹ på KTH ser Roswitha Rieder som en stor fördel.

– Det är ett sätt för dem att upprätthålla det akademiska tänket och det visar blivande arbetsgivare att de suttit med på föreläsningar vid en svensk högskola. En fantastisk möjlighet, säger hon.

Föreläsningarna på Kungliga Tekniska Högskolan, KTH, ger adepterna en extra möjlighet att lära sig ingenjörsyrkets terminologi på svenska. Men också att knyta kontakter med framtida kolleger.

När de nyanlända ingenjörerna och arkitekterna fått några månaders grundläggande kunskaper i svenska via Sfinx kan de välja att vässa sin kompetens genom att auskultera på KTH. De kunskaper de får genom att sitta med på föreläsningar blir ytterligare en grund att stå på inför Ingenjörsmmentorprogrammet och den fortsatta vägen in på den svenska arbetsmarknaden.

– Framför allt ger det dem chansen att utveckla sin tekniska terminologi på det område de inriktat sig på i sin utbildning och som de hoppas få jobba inom, säger Jenny Holm, studie- och karriärvägledare på KTH.

Hon ansvarar också för lärosätets samordning av Sfinx, där KTH är en av parterna tillsammans med Stockholms stad, Järfälla kommun och länsstyrelsen. En gång per termin besöker hon Sfinx-undervisningen vid Järfälla Lärcentrum och SIFA Stockholms intensivsvenska för akademiker på Södermalm i Stockholm för att informera om möjligheten att auskultera.

– Jag berättar om KTH:s kursutbud och rekommenderar att man väljer kurser där undervisningen är på svenska. Det är bra om de redan har förkunskaper i ämnet då det framför allt är terminologin de behöver lära sig.

En termin på KTH är uppdelad i två perioder och det går att auskultera på en kurs varje period. Eftersom studenterna från Sfinx inte uppfyller den formella behörigheten blir de inte registrerade på kurserna och kan inte tillgodogöra sig några högskolepoäng. Möjligheten att auskultera gäller främst föreläsningar.

Men erbjudandet från KTH handlar inte bara om kunskaper och terminologi, det skapar också tillfällen att knyta kontakter och börja bygga upp ett nätverk med framtida kolleger.

– Att kunna komma ut till oss, vistas i den här miljön och få träffa andra lärare och studenter är också en viktig del på vägen mot att hitta ett arbete i sitt nya hemland, säger Jenny Holm.

¹) Begreppet auskultering används här för att beskriva att SFI-eleverna enbart deltar i undervisning på KTH-kurser. Eleverna är inte inskrivna på KTH. KTH validerar inte betyg från tidigare akademisk utbildning och eleverna kan inte få högskolepoäng efter kurslut.

Avslutande reflektioner

Vi har en förmåga att krångla till saker. Inte minst gäller det mötet mellan den nyanlända ingenjören och arbetsgivaren.

Det är mycket svårt för nyanlända ingenjörer att få till ett möte med en arbetsgivare. Ju mer främmande arbetsgivaren upplever att ingenjörens profil är desto större är sannolikheten att ingenjören inte får till ett möte med en arbetsgivare. Med främmande syftar jag här på: utländsk bakgrund, utländsk utbildning, något sämre svenska än generellt, något sämre kunskaper om regelstruktur och kontext för svenskt arbetsliv. Arbetsgivare brukar klä det i begrepp som: validering, bristande svenska och avsaknad av kunskaper om svenska lagar, regler och sociala koder.

Det är just när man tar ett steg i karriären som mentorn får en extra uppgift. Vad ska man tänka på? Har man valt rätt? Hur är det att arbeta på en svensk arbetsplats?

En karriär är sällan spikrak och att få ett jobb är oftast enbart ett första steg in på en tuff arbetsmarknad. Mentorn kan här stödja adepten som tagit det djärva steget att pröva sitt yrkeskunnande på den svenska arbetsmarknaden.

Genom Ingenjörsmmentor får nyanlända ingenjörer bättre förutsättningar både att få kontakt med potentiella arbetsgivare och att navigera på en svensk arbetsplats.

Magnus Skagerfält

Box 1419, 111 84 Stockholm • Besök: Malmskillnadsgatan 48
08-613 80 00 • info@sverigesingenjorer.se
sverigesingenjorer.se

